

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Универзитета у Београду – Филозофског факултета

На XIV редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду 24.09.2026. године изабрани смо у Комисију за оцену докторске дисертације докторанда Милана Денчића. Након што смо добили на увид и прегледали докторску дисертацију Милана Денчића, и након што смо установили да кандидат испуњава све услове за одбрану докторске дисертације на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, част нам је да Научно-наставно веће извештава о томе да је докторанд Милан Денчић израдио докторску дисертацију на тему *Привреда у старим српским житијима*.

Комисија за оцену докторске дисертације у саставу:

1. др Марија Копривица, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет;
2. др Јелена Мргић, ванредни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет;
3. др Татјана Суботин-Голубовић, редовни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет;
4. др Снежана Божанић, редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет;

прегледала је достављени текст докторске дисертације и подноси Научно-наставном већу:

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Милан Денчић је рођен 1996. године у Зрењанину, где је завршио основну школу и гимназију. На Одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду завршио је основне академске студије 2020. године. Мастер академске студије завршио је 2021. године, одбранивши мастер рад на тему *Историјска*

географија српских земаља у делима Константина Филозофа под менторством проф. др Сенише Мишића.

На матичном факултету уписао је докторске академске студије историје 2021. године. Исте године изабран је за истраживача приправника, а од 2024. године је у научно звању истраживач-сарадник на Одељењу за историју. Укључен је у наставу на предметима Историјска географија Балкана и Медитерана од Старог века до модерног доба, Територијално-управна организација српских земаља у средњем веку 1 и Насеља и становништво Србије у средњем веку. Учествовао је у теренским историјскогеографским истраживањима, организацији научних скупова и уређивању научних публикација.

Досадашња истраживања усмерио је на теме из историје српског народа у средњем веку, привредну историју, историјску географију и критичко издавање историјских извора. Аутор је једанаест научних радова и учествовао је на пет научних скупова. Важнији радови садржински повезани са докторском дисертацијом су *Српски градови Константина Филозофа*, БИГ 14 (2023) 113–130; *Српске земље у житијима Светог Симеона и Светог Саве*, ЦС 21 (2024) 257–277; *Привреда у Житију Светог Саве јеромонаха Доментијана*, у: Свети Сава и Доментијан, Ниш 2024, 653–668. Наведеним радовима кандидат је показао примену одговарајуће научне методологије у истраживању старих српских житија као историјских извора за привредну историју. Говори енглески и руски језик.

Кандидат Милан Денчић израдио је докторску дисертацију: *Привреда у старим српским житијима*, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд, 2026, 257 стр.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације кандидата Милана Денчића представља испитивање изворних података о привредној историји који се налазе у текстовима старих српских житија. Житија представљају најважније наративне историјске изворе за српску историју у средњем веку, те пружају велике могућности за сагледавање не само политичке и црквене историје. У досадашњој историографији није постојао покушај да се подаци из ових извора који се односе на различите привредне делатности саберу, испитају и објасне те дисертација тематски представља иновативан приступ.

Хронолошки оквир истраживања одређен је временом о којем се говори у старим српским житијима и временом у којем су сама житија написана, па је тако истраживањем обухваћен период од 11. до 17. века. Ипак, тежиште истраживања је на периоду од краја 12. до средине 15. века, што је условљено како чињеницом да се највећи део садржаја житија односи на дати период, тако и чињеницом да су у том периоду постојале средњовековне српске државе које су биле политички и друштвени оквир у којем су се одвијале посматране привредне делатности. Основни географски оквир истраживања у овој докторској дисертацији односи се на територије које су у дужем временском периоду припадале средњовековним српским земљама. Кандидат приликом израде докторске дисертације испратио и сведочанства житија о привреди које се односе на територије Свете Горе и делове Византијског царства, као и делова Бугарске о којим је остало трага у српским житијима.

Циљ докторске дисертације кандидата Милана Денчића представља пружање оцене старих српских житија као историјских извора за привредну историју. Да би се тај циљ постигао било је неопходно сагледавање жанра житија уопште, као и особеностима појединачних текстова. Кандидат је остварио постављени циљ докторске дисертације и изврши анализу заступљености, разноврсности и веродостојности података о привреди у старим српским житијима.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Приликом истраживања за израду докторске дисертације кандидат Милан Денчић пошао је од следећих истраживачких хипотеза:

1. Посредни или непосредни подаци из житија сведоче о свим најважнијим привредним делатностима које су у том времену и на том простору биле заступљене.
2. О пољопривреди као најзаступљенијој привредној делатности животописци пишу и непосредно имајући на уму конкретну делатност, и посредно користећи примере из пољопривредне производње при грађењу стилских фигура.
3. Највише изворних података за привреду међу житијима садрже опширна житија српских владара.
4. Изворни подаци за привреду у житијима најчешће су у вези са ктиторском делатношћу личности којој је житије посвећено.
5. Подаци из житија који се односе на привредну историју може наћи потврду у дипломатичким изворима.

6. Рударство и трговина нису заступљени у житијној књижевности сразмерно значају који су имали у привредном животу датог периода.

7. Порекло и начин живота животописаца утиче на њихову заинтересованост за привредна питања.

Исправним методолошким поступцима: унутрашњом критиком текстова старих српских житија, поређењем са обавештењима из других врста историјских извора, поређењем са материјалним остацима и ликовним представама и коришћењем одговарајуће литературе из релевантних истраживачких области, наведене теза су потврђене. Пет хипотеза потврђено је у целости, а за преостале две хипотезе које су у основи потврђене истраживање је показало да за житијима владара по обиму података о привреди много не заостају житија поглавара Српске Цркве, односно да владарске исправе садрже далеко више података на основу којих је могуће потврдити наводе из житија од друге архивске грађе.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација кандидата Милана Денчића садржи Увод, четири тематска поглавља и Закључак. **Увод** је подељен на три тематске целине, од којих се прва односи на историјске изворе коришћене током истраживања. Друга целина односи се на преглед привредних делатности заступљених на простору српских земаља у средњем веку. Трећа целина увода је посвећена представљању методологије коришћене у истраживању.

Прво тематско поглавље је **Пољопривредна делатност у старим српским житијима**, а подељено је саглевање земљорадње, сточарства, пчеларства, лова и риболова. У овом поглављу анализирани су подаци из житија о просторима на којим се одвијала земљорадничка делатност, формирање властелинстава, различитим процесима у земљорадничкој производњи, узгајању и поклањању стоке, лову, риболову, исхрани и другим питањима у вези са начином на који је пољопривредна делатност заступљена у старим српским житијима.

Друго тематско поглавље је **Подизање, обнова и опремање храмова утврђења и других грађевина**, које је такође подељено на мања поглавља. Прва целина говори о грађевинској делатности. Другу целину чини анализа података о производњи, куповини, поклањању и употреби предмета од метала у храмовима и манастирима, при чему је нарочита пажња посвећена оним од племенитих метала.

Такође посебне целине посматрају сведочанства о фрескопису, иконопису и уметничком везу из перспективе економске историје.

Треће тематско поглавље је **Писменост, образовање и медицина** и у њему се сведочанства из старих српских житија о овим областима људског живота посматрају из угла економске историје. О образовању се из житија сагледава постојање различитих врста школа, места где су се налазиле, учитељима који су у њима подучавали и другим питањима у вези са организовањем подучавањем. У целини о прожимању писмености и привреде анализирани су подаци о производњи, располагању и употреби књига, вишеструком односу између документарне писмености и житијне књижевности, сведочанства животописаца о раду средњовековних канцеларија и вођењу преписки. У делу дисертације о медицини анализирана су питања у вези са обезбеђивањем потреба за успешним лечењем, као и оснивање и материјално обезбеђивање болница.

Четврто тематско поглавље има наслов **Рударство, трговина и саобраћај** и у њему су анализирана сведочанства о овим важним привредних делатностима. Посебна пажња посвећена је подацима о употреби новца и расходима.

Пето тематско поглавље је **Вредносни однос старих српских животописаца према материјалним добрима** и у њему су анализирана места која су у разумевању старих српских животописаца заузимали садржаји као што су небеско и земаљско царство, богатство и сиромаштво, приређивање гозби и пост, начини располагања материјалним добрима које су животописци одобравали и они које су осуђивали.

У **Закључку** су наведени најважнији резултати спроведеног истраживања и дата њихова завршна анализа.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидат Милан Денчић је на синтетички и систематични начин приступио истраживању старих српских житија као историјских извора за привредну историју. Применом одговарајуће методологије, успео је да пружи вишеслојну оцену старих српских житија за различите привредне делатности, дајући допринос како бољем разумевању житијног жанра, тако и бољем познавању привредних околности на простору српских земаља. Аутор је установио који су фактори одлучујуће утицали на расположивост података за привредну историју код различитих животописаца и у различитим делима. У удисертацији је указано на вишеслојнан односа између житија и

документарних извора, пре свих владарских повеља, који не само да је омогућио проверу података из житија, већ је допринео и бољем познавању теме.

Резултати истраживања добијени кроз анализу појединачних привредних делатности код појединачних животописаца, доприносе продубљу укупних сазнања о привредним процесима. Допуњена су знања и о бројним питањима у вези са потрошњом и материјалном културом. Применом теорије о средњовековној двојној артикулацији света објашњен је вредносни однос животописаца према низу појмова који су подразумевали привредне садржаје.

6. Закључак

На основу свега више наведеног, Комисија за оцену докторске дисертације заузима став да је дисертација *Привреда у старим српским житијима* кандидата Милана Денчића урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 01. 10. 2026. године

Потписи чланова комисије

проф. др Марија Копривица
ванредни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет

проф. др Јелена Мргић
ванредни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет

проф. др Татјана Суботин-Голубовић
редовни професор, Универзитет у Београду, Филозофски факултет

проф. др Снежана Божанић
редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет